

КІРОВ Сергій Миронович (справжнє — Костріков; 15(27). 03. 1886, м. Уржум В'ятської губ., нині Кіровська обл., РФ — 01. 12. 1934, Ленінград, нині С.-Петербург) — більшовицький і радянський діяч. Закінчив Казанське механіко-промислове училище (Росія). Від 1904 брав участь у революційній діяльності в Сибіру, чотири рази заарештовувався. Член РСДРП від 1904. У 1905–07 керував нелегальною друкарнею, був одним із організаторів страйку залізничників у м. Томськ (Росія). Від 1909 мешкав у Владикавказі (Росія), працював журналістом у газеті «Терек», 1916 очолив місцеву більшовицьку організацію. Після Лютневої революції 1917 — депутат Владикавказької ради, делегат 2-го Всеросійського з'їзду рад. Під час воєнних дій 1918–20 сприяв становленню більшовицької влади на Північному Кавказі, був головою Військово-революційного комітету Астраханського краю (РФ). 1918 познайомився із Й. Сталіним і відтоді незмінно його підтримував. 1920 — повноважний представник РРФСР у Грузії (готував повалення місцевого уряду), згодом очолював радянську делегацію на попередніх мирних переговорах з Польщею у Ризі. 1921–25 — секретар ЦК КП(б) Азербайджану. Від 1926 — 1-й секретар Ленінградського губерньського комітету партії та північно-західного бюро ЦК ВКП(б). Розгорнув репресивну

політику проти партійно-господарських кадрів, спрямовану у першу чергу проти колишніх учасників антисталінської опозиції, ініціював виселення так званих непролетарських елементів з міста. 1929 група ленінградських комуністів звинуватила К. у білогвардійщині, а також у тому, що до перевороту 1917 він не відразу перейшов на бік більшовиків. Питання, яке розглядала Центральна контрольна комісія, закрите з ініціативи Й. Сталіна. Від лютого 1934 — секретар ЦК ВКП(б). Убитий Л. Ніколаєвим, 6 грудня похований у Москві поблизу Кремлівської стіни. На думку Й. Сталіна, Л. Ніколаєву допомагали керівники ленінградського НКВС за наказом Л. Троцького та Г. Зінов'єва. 1961 для розслідування вбивства президія ЦК КПРС створила спеціальну комісію. Тоді ж виникла версія, ніби під час виборів ЦК на 17-му з'їзді ВКП(б) близько 300 делегатів проголосували проти Й. Сталіна і лише 3 проти К. У такий спосіб делегати підтвердили, що вони вбачали в останньому альтернативу Й. Сталіну. Стверджувалося, що за вказівкою Й. Сталіна та за участі Л. Кагановича, який спостерігав за роботою лічильної комісії, підсумки голосування фальсифіковано. На думку відомого політичного діяча і публіциста О. Яковлева, К. на з'їзді розповів про антисталінські і критичні настрої частини делегатів, що нібито й стало підставою для помсти: більшу частину делегатів знищено, К. вбито. Донині не знайдено жодних документальних підтверджень цих версій, хоча встановлено, що справу Л. Ніколаєва свідомо заплутано, а його самого, родичів та інших свідків розстріляно. К. був відданим сталінцем, який відігравав одну з провідних ролей у придушенні опозиції, тому немає підстав розглядати його як конкурента Й. Сталіна. Однак його вбивство використано для розгортання широкомасштабних репресивних акцій (відомі як «кіровський набір»), насамперед проти колишніх учасників опозиції. В УРСР це стало приводом для чергового етапу знищення прибічників політики українізації, управління, діячів культури. На честь К. перейменовано низку адміністративно-територіальних одиниць СРСР, зокрема в УРСР м. Зінов'євськ 1934–39 називалося Кірове, від 1939 — Кіровоград.

Ю. І. Шаповал

Бібліографічний опис:

Кіров Сергій Миронович / Ю. І. Шаповал // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-7008>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).